

STANOVISKO REPUBLIKOVEJ ÚNIE ZAMESTNÁVATEĽOV

Návrh zákona, ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon v znení neskorších predpisov a ktorým sa menia a dopĺňajú niektoré zákony

<https://www.slov-lex.sk/elegislativa/legislativne-procesy/SK/LP/2024/614>

Materiál v pripomienkovom konaní do 02.12.2024

Stručný popis podstaty materiálu najmä jeho relevancie z pohľadu RÚZ

Ministerstvo spravodlivosti SR predkladá materiál do medzirezortného pripomienkového s cieľom transpozície Smernice Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2024/1226 z 24. apríla 2024 o vymedzení trestných činov a sankcií za porušenie reštriktívnych opatrení Únie a zmene smernice (EÚ) 2018/1673

Cieľom a obsahom materiálu je najmä:

V podmienkach Slovenskej republiky nie je v súčasnosti možné na základe aktuálne účinnej právnej úpravy postihovať porušenie reštriktívnych opatrení Únie normami trestného práva. Za účelom naplnenia cieľa sledovaného smernicou je nevyhnutné rozšíriť pôsobnosť trestnoprávneho rámca na takéto konanie. Z tohto dôvodu je potrebné zaviesť v rámci dotknutej vnútroštátnej právnej úpravy najmä nové skutkové podstaty trestného činu porušenia reštriktívneho opatrenia Únie, na základe ktorých bude možné postihovať takéto konanie normami trestného práva v súlade so smernicou. Na účely uvedeného je rovnako potrebné zavedenie novej formy subjektívnej stránky trestného činu, t. j. konceptu hrubej nedbanlivosti vo vzťahu k zavineniu páchatel'a, vytvorenie osobitnej úpravy hornej hranice peňažného trestu, ktorý možno uložiť právnickej osobe v prípade takéhoto porušenia, pričom je tiež žiadúce zabezpečiť ochranu osôb oznamujúcich tieto porušenia, a v neposlednom rade nastaviť koexistenciu administratívnoprávnej a trestnoprávnej zodpovednosti v prípade porušenia reštriktívneho opatrenia.

Návrh zákona má nadobudnúť účinnosť dňa 20.05.2025

Postoj RÚZ k materiálu

Cieľom novely zákona je zavedenie vnútroštátnej právnej úpravy najmä nové skutkové podstaty trestného činu porušenia reštriktívneho opatrenia Únie, na základe ktorých bude možné postihovať takéto konanie normami trestného práva.

RÚZ k návrhu predkladá nižšie uvedené zásadné pripomienky.

Pripomienky RÚZ k predkladanému materiálu

1. Zásadná pripomienka k čl. I. novelizačnému bodu 2. (§16a)

Žiadame navrhnutú definíciu preformulovať, a to s ohľadom na argumenty uvedené v odôvodnení tejto pripomienky a subsumovať pod aktuálne platné a účinné ustanovenie §16. Taktiež navrhujeme úpravu definície hrubej nedbanlivosti tak, aby bolo zrejmé, že sa jej možno dopustiť len porušením všeobecne záväzného predpisu a neúmyselným konaním

Odôvodnenie:

Predkladateľ návrhu zákona navrhuje zaviesť definíciu hrubej nedbanlivosti, a to v novom § 16a. Zastávame názor, že „hrubou nedbanlivosťou“ sa rozumie vyšší stupeň intenzity, resp. miery nedbanlivosti, či už vedomej alebo nevedomej, a to na základe prístupu (postoja) páchatel'a k požiadavkám náležitej opatrnosti, ktorá svedčí o zrejmej a zároveň celkom zjavnej bezohľadnosti páchatel'a k záujmom chráneným trestným zákonom. Kritérium nedbanlivosti v oboch jej formách je zachovanie určitej miery opatrnosti páchatel'a, ktorá je spravidla charakterizovaná ako potrebná miera opatrnosti, pričom táto miera potrebnej opatrnosti je daná spojením objektívneho a subjektívneho hľadiska pri predvídaní spôsobeného porušenia alebo ohrozenia záujmu chráneného trestným zákonom. Hrubá nedbanlivosť by mala viazať intenzitu nedbanlivosti práve na postoj páchatel'a k požiadavkám náležitej opatrnosti, pričom by prístup páchatel'a k požiadavkám náležitej opatrnosti mal svedčať o jeho zrejmej bezohľadnosti k záujmom

chráneným TZ. Zvláštnu pozornosť v tomto prípade treba venovať práve prístupu páchatel'a k požiadavkám náležitej opatrnosti, nakoľko práve v tom by malo byť jadro posúdenia miery zavinenia, t.j. či jeho nedbanlivosť je hrubá alebo ľahká/menšia s nižšou mierou nedbanlivosti. Hrubá nedbanlivosť podľa teórie trestného práva nie je zvláštnym, resp. osobitným druhom nedbanlivosti (buď vedomej alebo nevedomej), ale je len vyjadrením miery nedbanlivosti či už vedomej alebo nevedomej.

Zároveň zastávame názor, že predkladateľom navrhovaná definícia neobsahuje podstatné zložky zavinenia (vedomostnú a vôľovú) ako takého a nevykazuje potrebné zložky, ktoré by umožnili jej presné zaradenie do právneho rámca Trestného zákona. V definícii absentuje vedomostná zložka, ktorá predstavuje vzťah páchatel'a k jeho konaniu a jeho možným následkom a vôľová zložka, ktorá vyjadruje postoj páchatel'a k spôsobenému výsledku. Bez týchto prvkov ide skôr o popis povahy konania páchatel'a, nie o zavinenie, ktoré by zahŕňalo vnútorný psychický vzťah páchatel'a k podstatným zložkám trestného činu. Táto skutočnosť narúša konzistentnosť v rámci právneho systému, keďže zavinenie podľa § 15 a § 16 je vybudované na oboch zložkách – vedomostnej aj vôľovej.

Ďalej, v navrhovanej definícii „hrubej nedbanlivosti“ sa používa pojem „porušiť“, ktorý sa však viaže na konanie páchatel'a, zatiaľ čo v definíciách zavinenia podľa § 15 a § 16 sa tento pojem vzťahuje na záujem chránený Trestným zákonom. Tento nesúlad môže viesť k nejasnostiam pri aplikácii definície v praxi. Celkovo možno konštatovať, že navrhovaná definícia „hrubej nedbanlivosti“ sa zameriava na opis charakteru konania páchatel'a (napr. „obzvlášť ľahostajné alebo závažné porušenie“), ale neobsahuje potrebné psychické aspekty, ktoré sú pre zavinenie kľúčové. Pre zabezpečenie jednoznačnosti a správneho výkladu navrhujeme, aby definícia zahŕňala kumulatívne podmienky reflektujúce vedomostnú aj vôľovú zložku, alebo aby sa požiadavky spojené s „hrubou nedbanlivosťou“ uvádzali priamo v skutkových podstatách príslušných trestných činov. Tento postup by zabezpečil konkrétnejšiu a presnejšiu aplikáciu zákona.

Návrh definície so zaradeným do samostatného § 16a umožňuje rôzny výklad vo vzťahu k určeniu formy zavinenia (úmysel, nedbanlivosť), keďže obsahuje znenie závažného porušenia povinnosti bez vylúčenia porušenia tejto povinnosti úmyselným konaním. Rozumieme, že „hrubá nedbanlivosť“ je nedbanlivostná forma zavinenia, preto by mala byť zaradená do tejto formy zavinenia, ktorá je upravená a definovaná v § 16. Definícia hrubej nedbanlivosti určuje podmienky konania a nie novú formu zavinenia.

Návrh znenia definície hrubej nedbanlivosti zároveň evokuje možnosť spáchania trestného činu porušením povinnosti, ktorá nebola stanovená všeobecne záväzným právnym predpisom, keďže definícia obsahuje možnosť porušenia povinnosti vyplývajúcej zo zamestnania a ďalších ALEBO uloženej všeobecne záväzným právnym predpisom.

Rozumieme, že trestný čin je možné spáchať len ohrozením / porušením záujmu chráneného trestným zákonom, t. j. povinnosti vyplývajúcej zo všeobecne záväzného právneho predpisu. V tejto súvislosti poukazujeme na výkladovú prax NS SR (napr. viď v rozsudku NS SR, sp. zn. 3 Tdo 28/2008, v ktorom je uvedené: „Formulácia „dôležitá povinnosť vyplývajúca zo zamestnania, povolania, postavenia alebo funkcie“ je zákonodarcom volená tak, aby zahŕňala porušenie všetkých možných dôležitých povinností, ktoré páchatel'ovi vyplývajú z jeho povolania, zamestnania a pracovného zaradenia, pričom ide o povinnosti, ktoré majú vzťah k ochrane života a zdravia ľudí a ktoré sú z tohto hľadiska dôležité a uložené zákonom. Prax túto povinnosť interpretuje tak, že môže byť obsiahnutá okrem zákona aj v inom všeobecne záväznom právnom predpise alebo aj v konkrétnom príkaze vydanom na základe zákona a spôsobom uvedeným v zákone.“)

Zároveň navrhujeme, aby definícia hrubej nedbanlivosti nebola viazaná na porušenie obvyklej starostlivosti a opatrnosti ale náležitej starostlivosti a opatrnosti a žiadame ich význam definovať a jasne opísať v dôvodovej správe.

2. Zásadná pripomienka k čl I. novelizačnému bodu 3. (§17)

Navrhovaný bod 3. žiadame vypustiť.

Odôvodnenie:

Navrhované doplnenie slov „alebo z hrubej nedbanlivosti“ v § 17 považujeme za nevhodné a aplikačne rizikové. Ustanovenie § 17 sa v súčasnosti subsidiárne uplatňuje na všetky trestné činy, pri ktorých osobitná časť Trestného zákona nevyžaduje úmyselné zavinenie ergo nedbanlivostné zavinenie sa v praxi vzťahuje na všetky prípady, kde nie

je vyžadované úmyselné zavinenie. Navrhovaný bod 3. je spôsobilý v praxi viesť k tomu, že väčšina trestných činov by mohla byť posudzovaná dvojako – ako zavinenie z nedbanlivosti alebo z hrubej nedbanlivosti.

Rozumieme, že hrubá nedbanlivosť je formou zavinenia z nedbanlivosti a preto by nemalo byť v § 17 upravené ako osobitná forma zavinenia. Keďže nedbanlivosť v sebe zahŕňa aj hrubú nedbanlivosť, je takéto doplnenie formy zavinenia nadbytočné.

Takéto rozšírenie by narušilo právnu istotu, keďže subsidiárny charakter § 17 zabezpečuje jasné a predvídateľné pravidlá aplikácie zavinenia. Doplnenie „hrubej nedbanlivosti“ by spôsobilo nejasnosti pri posudzovaní trestných činov, najmä tam, kde sú skutkové podstaty formulované všeobecnejšie. Bez jednoznačnej a jednotnej definície „hrubej nedbanlivosti“ by navyše hrozilo rozdielne uplatňovanie zákona, čo by znižovalo predvídateľnosť práva a mohlo viesť k nespravodlivým rozhodnutiam či neprimeraným trestnoprávnym dôsledkom ako aj zvýšenej právnej neistote pre obvinených.

3. Zásadná pripomienka k čl I. novelizačnému bodu 6

Uvedenú definíciu žiadame preformulovať a zúžiť výlučne len na tie porušenia, ktoré jednoznačne uvádza smernica 2024/1226 vo svojom článku 3.

Odôvodnenie:

Navrhované znenie definície reštriktívneho opatrenia je neakceptovateľné, nakoľko odkazuje výlučne len na zákon č. 289/2016 Z.z. o vykonávaní medzinárodných sankcií. Takto uvedenú definíciu považujeme za oveľa širšiu ako vyžaduje smernica 2024/1226. Daná smernica jednoznačne v článku 3. uvádza, úmyselné porušenie ktorých sankcií by malo byť posudzované ako trestný čin. Tak ako túto implementáciu predkladateľ uchopil porušuje zásadu proporcionality (právna úprava je neprimeraná vo vzťahu k sledovanému cieľu smernice), ohrozuje právnu istotu a porušuje zásadu legality v trestnom práve (zásada žiadny trestný čin ani trest bez zákona vyžaduje, aby bolo jasné a predvídateľné, čo je trestným činom. V danom prípade sa jedná o rozšírenie trestnej zodpovednosti nad rámec požiadaviek smernice, čo môže spôsobiť svojvoľné alebo neprimerané postihovanie).

4. Pripomienka k čl I. novelizačnému bodu 6

Navrhujeme doplniť odkaz na zákon v poznámke pod čiarkou.

Odôvodnenie:

Navrhujeme doplniť do poznámky pod čiarou zákon č. 289/2016 Z. z. o vykonávaní medzinárodných sankcií a doplnení niektorých zákonov (zákon o cenných papieroch) v znení neskorších predpisov, v ktorom je definovaný pojem medzinárodná sankcia a na ktorý tento § odkazuje.

5. Zásadná pripomienka k čl I. novelizačnému bodu 7

V bode 7. § 417b ods. 1 znie:

„(1) Kto čo aj z hrubej nedbanlivosti poruší príkaz, zákaz alebo obmedzenie týkajúce sa obchodovania s položkami uvedenými v Spoločnom zozname vojenského materiálu Európskej únie alebo položkami s dvojakým použitím uvedenými v osobitných predpisoch ich dovozom, vývozom, predajom, nákupom, prevodom, tranzitom alebo prepravou ako aj poskytovaním sprostredkovateľských služieb, technickej pomoci alebo iných služieb súvisiacich s týmito položkami a vyplývajúce z reštriktívneho opatrenia v rozsahu najmenej 10 000 eur, potrestá sa odňatím slobody až na päť rokov.“

Odôvodnenie:

Pojem „nakladanie s položkami“ uvedený v novele je výrazne širší a zahŕňa viac spôsobov konania ako navrhuje Smernica sankcionovať v čl. 3 ods. 1 písm. e). Smernica uvádza iba: „obchodovanie, dovoz, vývoz, predaj, nákup, prevod, tranzit alebo preprava, ako aj poskytovanie sprostredkovateľských služieb, technickej pomoci alebo iných služieb“. Navrhované znenie novely považujeme za gold plating.

6. Zásadná pripomienka k čl I. novelizačnému bodu 7

V ust. § 417b ods. 1 navrhujeme vypustiť slová: „uvedenými v osobitných predpisoch“ a žiadame ich nahradiť slovami „uvedených v prílohách I a IV k nariadeniu EÚ 2021/821“

Odôvodnenie:

Navrhovanou pripomienkou žiadame predkladateľa o precíznu implementáciu smernice 2024/1226, a to konkrétne článku 3 bod 3. ustanovujúceho trestný čin spáchaný z hrubej neobanlivosti.

7. Zásadná pripomienka k čl. I. novelizačnému bodu 7

V bode 7. v § 417e sa na konci dopĺňajú tieto slová:

„alebo na základe povolenia udeleného príslušným orgánom podľa osobitného predpisu2.“. Poznámka pod čiarou 2 znie takto:

„2. napr. Nariadenie RADY (EÚ) č. 833/2014 z 31. júla 2014 o reštriktívnych opatreniach s ohľadom na konanie Ruska, ktorým destabilizuje situáciu na Ukrajine v platnom znení.“

Zároveň navrhujeme upraviť a nekriminalizovať konanie poskytnutia humanitárnej pomoci podľa čl. 4 bod. 5 Smernice 2024/1226, ktoré zahŕňa poskytnutie humanitárnej pomoci v súlade so zásadami nestrannosti, ľudskosti, neutrality a nezávislosti.

Odôvodnenie:

Nariadenia EÚ, napr. Nariadenia Rady (EÚ) č. 833/2014 o reštriktívnych opatreniach, umožňujú vydať príslušnému orgánu povolenie na výkon činnosti, ktorá je predmetom zákazu. Pri konaní na základe povolenia vydaného príslušným orgánom nemôže vzniknúť subjektu trestná zodpovednosť. Návrh znenia § 417e môže umožniť rozširujúci výklad, keďže umožňuje takéto konanie kriminalizovať.

8. Pripomienka k čl. I. novelizačnému bodu 7

Navrhujeme upraviť znenie dôvodovej správy – nesprávne určená výška finančných prostriedkov „menej ako 10.000 Eur“, pričom správne má byť „viac ako 10.000 Eur“.

Odôvodnenie:

Precizovanie textu dôvodovej správy.

Zdroj:

<https://www.slov-lex.sk/elegislativa/legislativne-procesy/SK/LP/2024/614>